

Výbor kodikologických rozprav a studií Františka Hoffmanna

/ Václav Bartůšek /

Devadesátiny významného českého vědce historika, archiváře a kodikologa PhDr. Františka Hoffmanna, CSc. (*23. 2. 1921 Litomyšl), který byl svou profesní činností spjat zejména v letech 1950–1970 s dnešním krajským městem Jihlavou, jak s vývojem zdejšího archivnictví, tak také muzejnictví, odkud potom odešel spíše nuceně do Prahy do tehdejšího archivu ČSAV,¹ se staly podnětem k vydání dvou sborníků (výborů prací) z díla tohoto badatele a především autora významné práce *Středověké město v Čechách a na Moravě*.² Zatímco sborníku o autorově činnosti v Jihlavě a vztahu k tomuto městu již byla věnována pozornost v minulých *Paginách*,³ jeho knižní přehled článků a prací s kodikologickou tematikou, vydaný v roce 2010 v Akademii věd ČR, zde ještě nebyl ani připomínán nebo hodnocen.

Publikace vyšla s podporou Ediční rady Akademie věd České republiky a lektorovali ji Ivan Hlaváček a Pavel Spunar. K tisku knihu připravil Stanislav Petr. *Výbor kodikologických rozprav a studií* obsahuje celkem 26 kodikologických článků, studií a prací publikovaných většinou v období 1972–2006 většinou ve *Studiích o rukopisech*. Po jednom z nich se nachází v *Muzejní a vlastivědné práci, Právněhistorických studiích*, ve sborníku *Problematika historických a vzácných knižních fondů Čech, Moravy a Slezska* v Olomouci, ve Sborníku archivních prací (z roku 1998) nebo ve sbornících k životním výročím našich předních badatelů *Poceta Dr. Emě Urbánkové* (Praha 1979) nebo *Septuaginta Paulo Spunar oblata* (Praha 2000) a poslední dva příspěvky se zaměřením na elektronické digitální zpracování rukopisů ve *Sborníku archivních prací* (2004) a *Scriptorium, Bulletin codicologique* (2005). Úvod k němu napsal jeden z našich velmi renomovaných historiků František Šmahel. V závěru celý svazek pak

1 Hoffmannová, Jaroslava – Pražáková, Jana: Biografický slovník archivářů českých zemí. Praha 2000, s. 230–231.

2 Hoffmann, František: *Středověké město v Čechách a na Moravě*. Praha 2009, 711 s.

3 Hoffmann, František: František Hoffmann devadesátiletý. Výbor studií a článků. Iglaviensia. Moravský zemský archiv v Brně – Státní okresní archiv Jihlava – Statutární město Jihlava. Jihlava 2010, 463 s.

doplňuje Bibliografie kodikologických prací jubilanta, seznam citovaných rukopisů, jmenný rejstřík, seznam použitých zkratek a ediční poznámka. Práce uvedené ve sborníku by měly představovat nejdůležitější jubilantova díla z této oblasti pomocných historických věd. Můžeme je rozdělit ještě zhruba do dvou okruhů. Jednak jde o výsledky z oblasti vlastního výzkumu a průzkumu středověkých (zejména rukopisů z 15. století) i pozdějších dokumentů až zhruba do doby pozdního baroka a klasicismu. Dále pak se jedná o poznatky, zkušenosti a závěry autora z činnosti v Komisi pro soupis a studium při Archivu Akademie věd (dříve ČSAV), kde autor od roku 1971 profesionálně působil. V této komisi, pracující pod záštitou akademika Václava Vojtíška, se tak Hoffmann ocitl tehdy ve společnosti dalších renomovaných odborníků, jako byli např. Miroslav Boháček, František Čáda a později i Bohumil Ryba a Václav Černý. Vybrané Hoffmannovy studie jsou zde prezentovány v chronologickém zařazení podle data zveřejnění, pokládaného i za datum jejich vzniku. Pokud bylo u studie resumé (hlavně v němčině, francouzštině nebo v angličtině), je zveřejněno také.

Z části o rukopisech je zřejmé, že autor měl také v tomto směru svá určitá oblíbená témata. Byly to především otázky, které se vázaly zejména k právní problematice, hornímu právu ve spojitosti s městem Jihlavou, která byla Hoffmannovým působištěm před příchodem do Prahy, s rukopisy z oblasti Českomoravské vysočiny celkově i další materiály různého stupně důležitosti. Spolu s autorem předmluvy Františkem Šmahelem bych však za nejdůležitější pokládal studie o rukopisech z klášterní knihovny bývalého kláštera premonstrátů v Teplé. Jedná se zde celkem o tři studie – *Nad rukopisy knihovny premonstrátského kláštera v Teplé, Tepelské anály a Kristiánský zlomek knihovny kláštera premonstrátů v Teplé*. Ve zmíněné studii o rukopisech knihovny kláštera premonstrátů v Teplé můžeme získat z barokních a klasicistních rukopisů mnohé poznatky o působení premonstrátů v 17. – 19. století, např. i o premonstrátském školství, které hrálo poměrně důležitou úlohu v působení tohoto řádu. Podobně i v díle o análech kláštera v Teplé může být velmi dobře využita ve srovnání s výzkumem analistiky u jiných církevních řádů, zejména u těch, které se podobně jako premonstráti (a vlastně více než oni) zabývaly školstvím, zejména u jezuitů nebo u piaristů. Velmi důležitý je také přehled filiace tohoto pramene. Na tuto část navazují také dvě životopisné práce věnované dvěma z nejvýznamnějších českých kodikologů – profesorům Václavu Vojtíškovi (*Václav Vojtíšek a studium právních rukopisů*) a Jiřímu Pražákovi (*Jiří Pražák, archivář, diplomatik, paleograf, kodikolog*).

Další širší okruh se tedy zabývá otázkou organizace vědy a meto-
dickými postřehy o využívání obecnějších souhrnných poznatků z oblas-
ti složitého terénního dlouhodobého kodikologického výzkumu, kde při-
pravil k vydání několik samostatných soupisů rukopisů různých knihoven,
z nichž nejvýznamnější byl asi dvoudílný soupis rukopisů premonstrát-
ské knihovny kláštera v Teplé.⁴ V jednotlivých člancích a studiích hodnotí
František Hoffmann své aplikované i empirické zkušenosti z uplatňování
závěrů Komise pro studium rukopisů v archivní, muzejní a knihovní pra-
xi tak, jak ji sám při své bohaté činnosti v oboru zažil i rozvíjel. Zde je pře-
devším třeba si velmi vážít, podobně jako i při hodnocení rukopisů, toho,
že autor většinou pravidelně (pravidla v závěru práce) uvede svůj osobní
názor a rámcově zhodnotí zkoumané rukopisy případně i další problémy.
Např. ve své studii *Zásady popisu rukopisů z roku 1983 a zkušenosti z jejich uží-
vání. Soupis rukopisů knihovny Kláštera v Teplé*, vytváří nejen vlastně i jakousi
historiografii oboru, ale nastiňuje do jisté míry také propojení na jím pro-
váděný vlastní výzkum rukopisů. Poslední dva příspěvky, které by do toho-
to bloku mohly spadat, se dokonce týkají i digitalizace rukopisů. Jde o pří-
spěvky recenzního charakteru – reakce na některé přístupy knihovníka,
historika, archiváře, kodikologa a medievalisty Zdeňka Uhlíře a zdá se, že
teprve budoucí vývoj jasně ukáže, které ze stanovisek je prospěšnější.

Závěrem je možno konstatovat, že vydání vybraných kodikologických
studií a prací nestora oboru Františka Hoffmanna, u kterého nás udivuje
i jeho stálý zájem o novinky ve svém oboru, nám dává nahlédnout do vě-
decké dílny autora, který ve svém vysokém věku může být na své výsledky
hrdý. Je to velmi užitečný přehled celoživotního díla a jeho rozbořem mo-
hou mladí odborníci získávat další zkušenosti, podobně jako studiem díla
Hlaváčkova nebo Spunarova.⁵

*Hoffmann, František: Výbor kodikologických rozprav a studií. Studia codicologica
selecta. Masarykův ústav a Archiv Akademie věd ČR, v. v. i., Praha 2010, 496 s.*

4 Hoffmann, František: *Soupis rukopisů knihovny Kláštera premonstrátů Teplá. Díl I. Rukopisy. Díl II. Zlomky a rejstříky. Praha 1999, 2 sv.*

5 Srv. též např. Hlaváček, Ivan: *O mých předchůdcích i současnicích. Soubor studií k dějinám archivnictví, historiografie a pomocných věd historických. Praha 2011, 453 s., zde hl. Hoffmann, František. Muž, který propadl kouzlu Jihlavy a její minulosti (23. 2. 1920 Litomyšl), s. 360–365.*